نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال شانزدهم، شماره ۴۱، تابستان ۹۵

تحلیل اثرات و کارکردهای سرمایه‌اجتماعی در امنیت‌پایدار روستاهای مناطق مرزی بخش مرکزی شهرستان سراوان

دریافت مقاله: ۹۴/۱۰/۲۴ پذیرش نهایی: ۹۵/۵/۱۳

صفحات:۷۶-۵۵

جواد بذرافشان: استادیار جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان و بلوچستان
Email:bazafshan@gep.usb.ac.ir

مهرشاد طولابی نژاد: دانشجوی دکترای جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه سیستان وبلوچستان[۱]
Email: Mehrshad_t65@yahoo.com

چکیده

هدف این تحقیق بررسی اثرات سرمایه اجتماعی بر پایداری امنیت در روستاهای مناطق مرزی است. جامعه آماری شامل سرپرستان خانوارهای روستاهای بخش مرکزی شهرستان سراوان می‌باشد (N=۹۹۴۶). ۴۲۱ خانوار (۲۳ روستا) با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی (آزمون t تک-نمونه‌ای، همبستگی پیرسون و تحلیل‌مسیر) استفاده شده است. نتایج یافته‌های تحقیق در زمینه تاثیر سرمایه‌اجتماعی در امنیت پایدار روستایی نشان می‌دهد که بیشترین تاثیر مربوط به بعد امنیت اجتماعی می‌باشد. به طوری‌که باعث افزایش حفظ الگوهای زبانی، حفظ فرهنگ و مذهب، کاهش مصرف مواد مخدر در بین جوانان، کاهش میزان نزاع و درگیری بین اهالی و غیره شده است. کمترین تاثیر مربوط به بعد اقتصادی می‌باشد. همچنین در بعد امنیت سیاسی- نظامی یافته‌ها نشان می‌دهد که مشارکت، اعتماد و انسجام بین اهالی و همکاری و مشارکت با نیروی انتظامی و مرزبانی باعث افزایش میزان مشارکت سیاسی مردم، کاهش شکاف‌های قومی و طایفه‌ای، کاهش رفت و آمدهای غیر قانونی به کشورهای مجاور، افزایش همکاری با نیروهای نظامی در مبارزه با اشرار و قاچاقچیان و برقراری نظم و امنیت گردیده است.

کلیدواژگان:سرمایه اجتمایی،امنیت پایدار، روستاهای مرزی، شهرستان سراوان، تحلیل مسیر.

---

[۱]. **نویسنده مسئول:** زاهدان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی محیطی

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

مقدمه

هر جامعه‌ای برای رشد و توسعه خود نیازمند نیروی انسانی خلاق و سالم به لحاظ روانی و جسمانی است (پیلتن و برومند، ۱۳۹۳: ۱۲۰). سعادت هر جامعه نیز در گرو حفظ و بقاء امنیت و احساس ناشی از آن است (Buzan and Hansen, 2007: 3). امنیت از جمله پدیده‌های قابل توجهی است که از نیازها و ضرورت‌های اساسی فرد و جامعه به شمار می‌رود و فقدان آن و یا اختلال در آن پیامدها و بازتاب‌های نگران کننده و خطرناکی به دنبال دارد (پیلتن و برومند، ۱۳۹۳: ۱۱۹). امنیت از مهمترین مؤلفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل اتکایی از ثبات است (Chandler, 2007: 364). و نخستین عاملی است که موجب می‌شود انسان‌ها کنار هم آیند، از نیروی هم کمک گرفته و در مسئولیت‌های اجتماعی مشارکت جویند تا آسوده‌تر و متعهدتر زندگی کنند (صالحی و افسرافشاری، ۱۳۹۰: ۵۰). تحقیقات نشان می‌دهد که دولت به تنهایی قادر به تامین امنیت نیست. بر این اساس محققان بر نقش جامعه مدنی در ایجاد امنیت تاکید دارند (قدرتی و همکاران، ۱۳۸۸: ۸). هر چه روابط اجتماعی موجود در جامعه از انسجام و وفاق بیشتری برخوردار باشد امید به دستیابی به امنیت و رفع ناامنی بیشتر می‌گردد (Waver, 2009: 210). این گونه رویکردها با مفهوم سرمایه اجتماعی در هم آمیخته است (امین بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱: ۱۴). سرمایه اجتماعی به دلیل شبکه‌ها و سازه‌های اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل امنیت برای افراد جامعه می‌باشد (Dzanja et al, 2015:65). سرمایه اجتماعی شامل جنبه‌هایی از ساختار اجتماعی است که کنش اجتماعی را تسهیل کرده و منابعی را جهت دستیابی مردم به اهدافشان در اختیار آنها می‌گذارد. سرمایه‌اجتماعی یکی از مهم‌ترین عناصر حیاتی توسعه و انسجام بخش جامعه می‌باشد. امنیت نیز یکی از نیازهای اساسی زندگی محسوب می‌شود (پیلتن و برومند، ۱۳۹۳: ۱۱۹). بطوری که سرمایه اجتماعی از ابزارهای الزام‌آور و اجباری در امنیت پایدار محسوب می‌شوند (Hawdon and Ryan, 2009: 526). با توجه به اینکه توسعه و پایداری امنیت نتیجه کاهش فقر، بیکاری و برابری شهروندان است و می‌توان چرخه‌ای را تصور کرد که فقر و کاهش سایر مؤلفه‌های مرتبط با امنیت انسانی، منجر به ناامنی و ناامنی منجر به توسعه نیافتگی و بی‌ثباتی در جامعه خواهد شد (عباس زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۳۹)؛ و اینکه سرمایه اجتماعی می‌تواند به طور قابل توجهی به کاهش فقر کمک کند (Dzanja et al, 2015: 165). بنابراین در این پژوهش نیز با توجه به اینکه ساکنین منطقه مورد مطالعه خود به عنوان نیروهای بسیج و نیروهای مردمی مرزبان بومی، خود برقرار کننده امنیت می‌باشند و مشارکت فعالی با نیروهای نظامی و مرزبانی در زمینه امنیت روستاهای خود دارند

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

ضروری دانسته شد که به بررسی اثرات این سرمایه گرانبها در امنیت پایدار روستاهای مرزی بخش مرکزی شهرستان سراوان پرداخته شود.

در ایران و جهان بسیاری از جغرافی‌دانان و جامعه شناسان اثرات و پیامدهای سرمایه اجتماعی و تاثیرات آن را مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند (نصیری، ۱۳۸۶؛ وزین و مختاری-هشی، ۱۳۸۶؛ سلمانی و همکاران، ۱۳۸۷؛ شاطریان و گنجی‌پور، ۱۳۸۹؛ پورمحمدی و همکاران، ۱۳۹۰؛ فراهانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۳؛ نیک‌پور و همکاران، ۱۳۹۴) همچنین در کشورهای دیگر (Chuang , 2008, Brunie, 2009, Looman, 2009, Gülümser et al, 2010, Jordan, 2010, Munasib and Jordan, 2011, Dzanja et al, 2015). مرور مطالعات انجام شده حاکی از آن است که تاکنون مطالعه جامعی راجع به بررسی اثرات سرمایه‌اجتماعی بر امنیت پایدار در روستاهای مرزی صورت نگرفته و منابعی که وجود دارد، مربوط به متغییرهای دیگر است و در بعضی از مطالعات تنها در سطح مروری و نظری می‌باشد. از همین روی تحقیق حاضر با توجه به ظرفیت مالی و منابع انسانی سعی در بررسی و تبیین اثرات سرمایه اجتماعی در امنیت پایدار مناطق مرزی در بخش مرکزی شهرستان سراوان دارد. لذا سوال اصلی تحقیق عبارت است از: سرمایه اجتماعی اهالی روستایی چه تاثیری بر امنیت پایدار در روستاهای مناطق مرزی دارد؟

مبانی نظری

در نیمه دوم قرن بیستم، اقتصاددانان نئوکلاسیک در فهم علل توسعه بیشتر به عوامل محدودی مانند تراکم سرمایه‌های فیزیکی و فراوانی منابع طبیعی توجه داشتند (Marzban, 2010: 31-58). اما امروزه مطالعات توسعه نشان می‌دهد که سیاست کشورها بر سرمایه انسانی تاکید داشته‌اند (Fan, 2007: 132-154). بر اساس این رویکرد، سرمایه‌های خانوار برای بهبود بخشی به معیشت جامعه‌ی محلی دربرگیرنده‌ی طیف وسیعی از سرمایه‌ها از قبیل سرمایه‌ی طبیعی، فیزیکی، انسانی، مالی و اجتماعی است. (Solesbury et al, 2003:11)؛ که به طور قابل توجهی باعث کاهش فقر در بین خانوارهای روستایی می‌شود (Aremu, 2014: 8). همچنین به طور مستقیم و غیر مستقیم بر سطح امرار معاش افراد و خانواده‌ها تاثیر می‌گذارد (Kifle et al, 2016: 25). در میان انواع سرمایه، سرمایه‌اجتماعی چون تسهیل اقدامات عاملان و زمینه‌سازی برای همکاری در داخل ساختارها و دستیابی به اهداف خاص را ممکن می‌سازد دارای اهمیت بیشتری می‌باشد (Khana, 2011: 11). در دهه ۱۹۷۰ افرادی مانند گلان‌کوکله[1] از منظر

1- Gelan Kokele

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

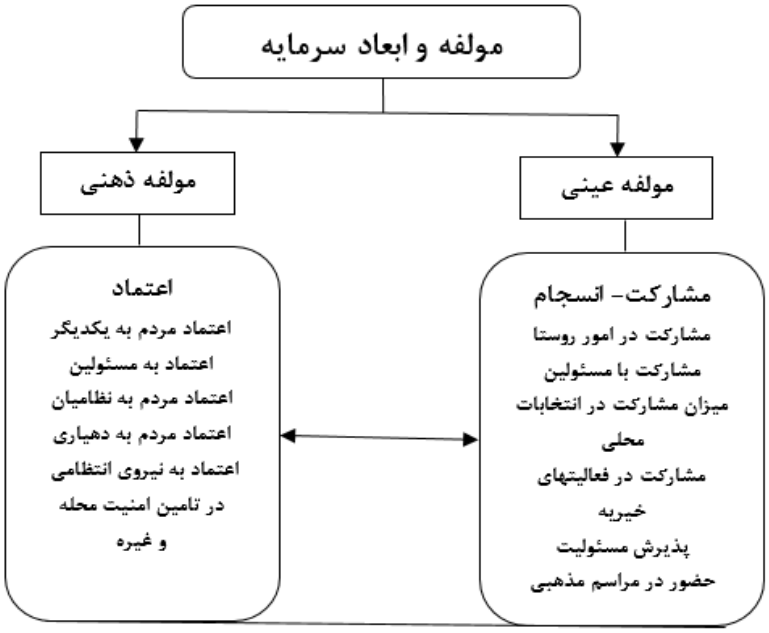
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

اقتصادی و ایوان‌لایت[1] از دیدگاه جامعه شناسی از این مفهوم برای تشریح چالش‌های اقتصادی و اجتماعی بهره گرفته‌اند (Arbab, 2011: 14). استون[2] سرمایه اجتماعی را شبکه‌ای از روابط اجتماعی می‌داند که توسط هنجارهایی از اعتماد و عمل مقابل ایجاد شده و به نفع دوطرفه منجر می‌شود (Stone and Hughes, 2007: 2). موناسیب و جردن[3] سرمایه‌ی اجتماعی را مکمل مکمل هنجارها، ارزش‌ها، نگرش‌ها و باورهایی می‌دانند که تعامل بین مردم و سازمان‌ها را مدیریت کرده و آنها را برای همکاری و کمک متقابل آماده می‌کند (Munasib and Jordan, 2011: 36). فوکویاما[4]، سرمایه‌اجتماعی را به عنوان توانایی افراد برای کار با یکدیگر به منظور دستیابی به اهداف مشترک در گروه و سازمان تعریف می‌کند و از آن به عنوان یک ابزار برنامه-ریزی برای ایجاد مشارکت مؤثر شهروندان در مراحل مختلف توسعه پروژه‌ها یادآوری می‌نماید (Arbab, 2011: 16). بنابراین سرمایه‌ی اجتماعی را می‌توان در قالب یک سرمایه‌گذاری ناملموس به عنوان یک تسهیل‌گر قوی در مبادله‌ی منابع توسعه بر اساس روابط‌اجتماعی و توسعه‌ی شبکه‌های محلی دانست (Looman, 2009: 46)؛ که می‌تواند به عنوان محصول سرمایه‌گذاری عمدی در روابط با دیگران و کاربرد آن در دسترسی متفاوت به منابع نهفته باشد. همچنین می‌تواند منافع فردی و گروهی را مدنظر قرار داده و عملکرد تعریف شده‌ی سیاسی و اجتماعی را تسهیل کند (Brunie, 2009: 3). یکی از دلایل توجه دست‌اندرکاران توسعه به سرمایه‌اجتماعی به عنوان یک سرمایه برای فقرا، این است که بر خلاف سایر دارایی‌ها مانند زمین، برای دستیابی به آن هزینه‌ای در بر ندارد (Dzanja et al, 2015: 175). سرمایه اجتماعی بخشی از دارایی های متعلق به یک جامعه است (Gulumser et al, 2010:6). دارای دو مولفه است: اول ساختار شبکه ای عینی که افراد را به هم پیوند می‌دهد و دوم: یک نوع پیوند ذهنی مثبت و ناشی از اعتماد بین افراد است (Payton, 2003: 11-14). ابعاد آن عبارتند از: مشارکت، اعتماد و انسجام (Hamilton, 2005: 254). که مشارکت و انسجام جزء مولفه عینی و اعتماد جزء مولفه ذهنی سرمایه اجتماعی می‌باشد شکل (۱).

1- Ivan Light
2- Aston
3- Monasib and Jordan
4- Fukuyama

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

شکل (۱). ابعاد عینی و ذهنی سرمایه اجتماعی، منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵

اولین شاخص سرمایه اجتماعی مشارکت است (Dzanja et al, 2015: 168). یکی از عناصر تشکیل دهنده قدرت جوامع و توانمندسازی جامعه است (آدینه وند و همکاران، ۱۳۹۲: ۷)؛ به معنای همکاری چند سویه بین بخش خصوصی، عمومی یعنی مردم و نهادهای مردمی است (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۱۹)؛ که باعث گسترش شبکه‌های اجتماعی، مبادله اطلاعات، وحدت و یکپارچگی منابع بین افراد و گروه‌ها می‌شود که در نهایت باعث بهبود رفاه آنها می-شود (Dzanja et al, 2015: 168). شاخص مهم دیگر اعتماد بین افراد است که نه تنها بین شبکه‌ها بلکه بین افراد و یا گروه‌ها وجود دارد. چون اعتماد کمک زیادی به شبکه‌ای شدن می-کند، یک شاخص بسیار مهم است (Payton, 2003: 11-14). اعتماد دلالت بر انتظارات و تعهدات اکتسابی و تایید شده به لحاظ اجتماعی دارد، که افراد نسبت به یکدیگر و نسبت به سازمان‌ها و نهادهای مربوطه به زندگی اجتماعی شان دارند. اعتماد دارای دو بعد امنیت شخصی، انتظار همکاری و سود متقابل است (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۴). شاخص سوم انسجام می‌باشد؛ انسجام اجتماعی دلالت بر توافق جمعی میان یک جامعه دارد (امام‌جمعه‌زاده و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۲). به عبارتی انسجام در کل ناظر بر میزان و الگوی رابطه‌ی متقابل میان

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

کنشگران، گروه‌ها و خرده فرهنگ‌های تمایز یافته است (گل‌شیری‌اصفهانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۵۳)، که باعث ایجاد اتحاد و نزدیکی و همدلی بین افراد و گروها می‌شود.

به طور بالقوه نظریه سرمایه اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی یکی از مهم‌ترین منابع حیات و دوام توسعه از پایین به بالا است (Dzanja et al, 2015: 166). با ایجاد تغییرات ساختاری و شناختی رابطه‌ی متقابلی با توسعه‌ی روستایی از طریق بهبود روند برنامه‌ریزی و مشارکت در اجرای بهتر برنامه خواهد داشت (Limon et al, 2012: 2) ؛ که کارایی را از طریق تسهیل هماهنگی در اقدامات بهبود می‌بخشد و ظرفیت‌های افراد و گروه‌ها را برای دستیابی به اهداف نهایی تسهیل می‌کند؛ بلعکس فقدان آن منجر به بروز محدودیت‌هایی در فرایند توسعه در سطوح مختلف می‌شود (Khanh, 2011: 11). همچنین یک عامل کلیدی پنهان در توسعه‌ی روستایی و افزایش بهره‌وری عوامل تولیدی می‌باشد (APO۱, 2006: 7). بنابراین سرمایه اجتماعی نقش مهمی در بهبود معیشت اجتماعی و اقتصادی مردم در مناطق روستایی دارد (Dzanja et al, 2015: 166)؛ و به عنوان تلاشی برای تضمین توسعه‌ی پایدار عمل می کند (Jordan et al, 2010: 146).

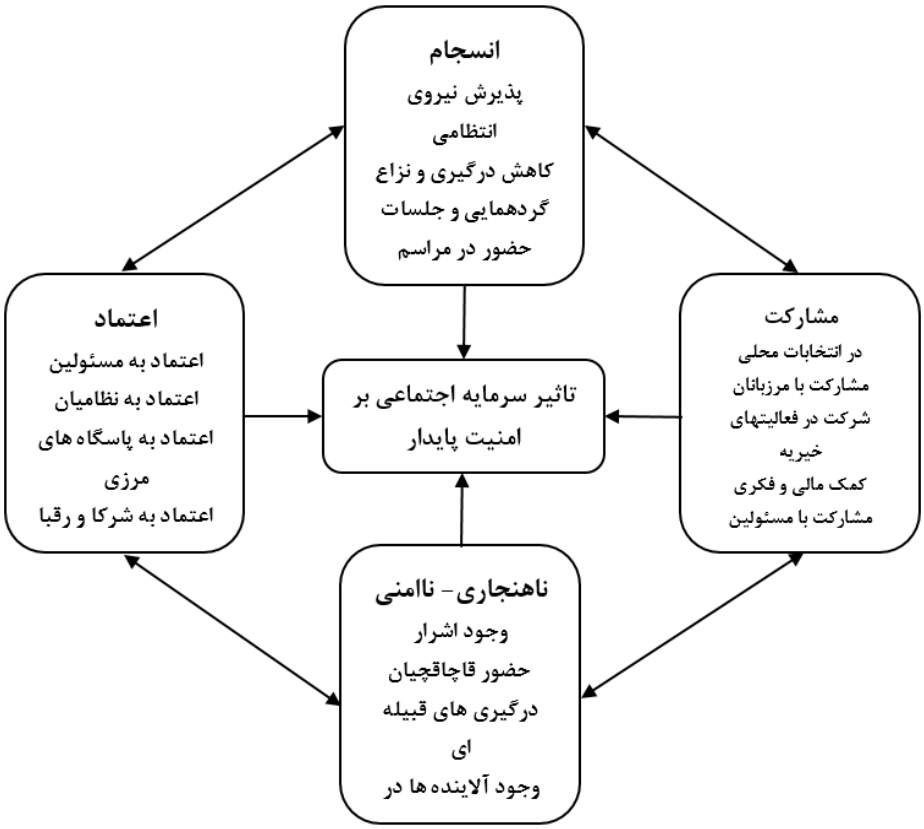
امنیت از دیگر متغیرهای تحقیق می‌باشد و مفهوم پیچیده‌ای است که تعریف واحد و مشخصی ندارد (رسولی و صالحی، ۱۳۹۰: ۱۶۸- ۱۶۹). امنیت مفهومی ذهنی، نسبی و مقوله-ای چندوجهی، ادراکی و احساسی است (علایی، ۱۳۹۱: ۳). یعنی این اطمینان در مردم، دولت-مردان و تصمیم‌گیران به وجود می‌آید که برای ادامه زندگی بدونه دغدغه، امنیت لازم وجود دارد (امین بیدختی و شریفی، ۱۳۹۱: ۱۵). امنیت پایدار مفهوم جدیدی است که به تازگی وارد مباحث مطالعات امنیت شده است و به معنای تلقی سیستماتیک از امنیت می‌باشد که با نگرش سیستمی و کل‌نگر به مقوله امنیت حاصل می‌شود (عباس زاده فتحآبادی و سبزی، ۱۳۹۴: ۷۵۰). مفهوم امنیت پایدار از نظامی به سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، محیطی و امنیت بشر بسط پیدا کرده است (Buzan and Hansen, 2007: 3). امنیت پایدار یکی از حقوق اساسی هر فردی در جامعه می‌باشد (پیلتن و برومند، ۱۳۹۳: ۱۱۹). سطوح مختلف امنیت پایدار شامل امنیت سیاسی، زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی می‌باشد (Krasue and Williams, 1996: 231). در نظریات امنیت، کیفیت زندگی، محور کانونی مباحث قلمداد شده و این مفهوم، متضمن حاکمیت شرایطی است که در چارچوب آن، دولت‌ها به حقوق شهروندی احترام بگذارند. از این منظر، امنیت انسانی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل اتکایی از ثبات است (ChandlerT 2007: 364-365)؛ و تحقق امنیت پایدار ضامن حفظ بقاء و رضایت از

1 - Asian Productivity Organization (APO)

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

زندگی است و باید پذیرفت که امنیت همواره با قدرت و نظامی‌گری تداوم نمی‌یابد بطوری که با تدبیر و بصیرت و با رویکرد دانش‌محور و با تدوین برنامه‌های عملیاتی معقولانه می‌توان بستر مناسب‌تر و کارآمدتری را برای امنیت‌اجتماعی رقم زد (Hawdon and Ryan, 2009: 526). تهدید علیه امنیت‌اجتماعی مربوط به وضعیتی است که جوامع نسبت به مولفه‌های هویت خود احساس تهدید می‌کنند (Waver, 2009: 210). بقاء نظم اجتماعی، حاصل رضایت‌مندی شهروندان و گروه‌هاست و یکی از زمینه‌های این رضایت‌مندی، شبکه‌های اجتماعی قوی و برآمده از فرآیند مستمر، نهادمند و برخاسته از بطن جامعه است که می‌توان آنها را در چهره سرمایه اجتماعی قوی متجسم کرد (عباس زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۴۷).

شکل (۲). مدل مفهومی و ابعاد تاثیر گذار سرمایه اجتماعی در امنیت پایدار مناطق روستایی،منبع: نگارندگان، ۱۳۹۵

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

سرمایه اجتماعی، به شیوه‌های مختلف نقش مستقیمی در پایداری امنیت دارد، از جمله: ایجاد سازمان‌های اجتماعی بر پایه‌ی اعتماد، هنجارها و روابط شبکه‌ای (Khanh, 2011: 11)؛ تسهیل منافع فردی و گروهی (Brunie, 2009: 3)؛ تاثیر بر روی ظرفیت جامعه مدنی، و یا روابط کلان بین بخش‌های مدیریتی، اجرایی و مردم و ساختار قدرت (Ognibene, 2010: 3)؛ اعتماد و روابط متقابل در داخل جامعه (Gulumser et al, 2010: 4)؛ افزایش یکپارچگی و مشارکت، تسهیل مدیریت، پیشگیری از انفعال سیاسی- اجتماعی، ارتقاء ظرفیت نظام‌سیاسی، تثبیت و ارتقای هویت ملی و تعمیق اعتماد (عباس زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۳۱)؛ از طریق روابط واقعی کنشگران (spellebrg, 2001: 10)؛ همچنین به عنوان یک عامل انسجام‌بخش (Aylward, 2009: 15)؛ بنابراین سرمایه‌اجتماعی و تقویت آن بر اساس مشارکت و همکاری، همیاری، همزیستی مسالمت آمیز، انسجام، اعتماد و صمیمیت می‌تواند زمینه‌های امنیت پایدار را مهیا سازد.

روش‌شناسی تحقیق

منطقه مورد مطالعه، بخش مرکزی سراوان در جنوب شرقی استان سیستان و بلوچستان است. این شهرستان از شمال غربی به «خاش»، از غرب به «سیب و سوران»، از شرق و جنوب شرقی به کشور «پاکستان» محدود می‌شود. بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ دارای ۸۹۱۹۱ نفر جمعیت شهری و ۸۵۷۳۱ جمعیت روستایی بوده. دارای سه بخش، بخش جالق، بخش بم‌پشت و بخش مرکزی می‌باشد. بخش مرکزی محدوده مورد مطالعه این تحقیق براساس سرشماری سال ۱۳۹۰ دارای ۴۳۹۶۶ نفر جمعیت روستایی (۹۹۴۶ خانوار) و ۱۳۷ روستای دارای سکنه می‌باشد که در این تحقیق ۴۲۱ خانوار (۲۳ روستا) و روستاهای نمونه و ویژگی‌های جمعیتی آنها در جدول (۱) آورده شده است.

جدول (۱). ویژگی های روستاهای مورد مطالعه

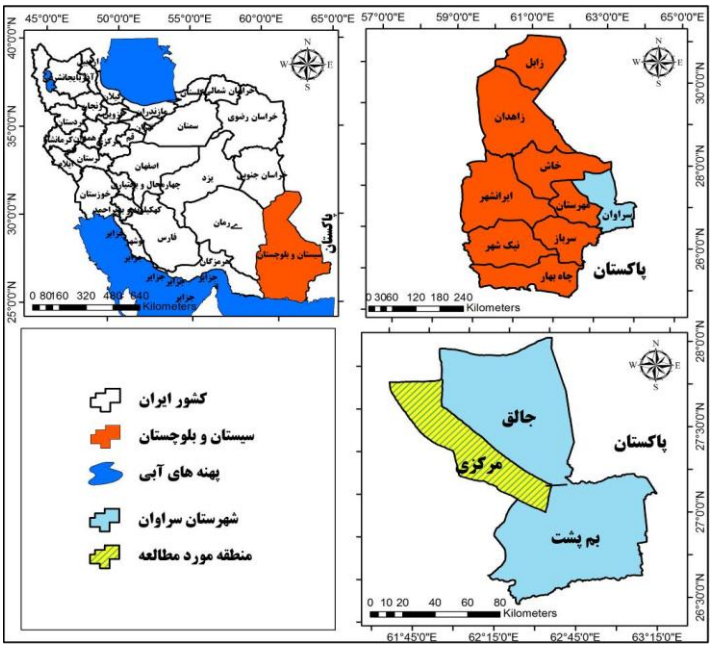
ریف	روستا	خانوار	جمعیت	نمونه
۱	احمد آباد	۱۹۳	۱۰۷۸	۱۱
۲	آسپیچ	۸۹۹	۳۶۶۷	۴۰
۳	پره کنت	۵۶۶	۲۵۴۷	۲۸
۴	جهاد آباد	۶۰۹	۲۸۲۰	۳۰
۵	دزک	۱۱۹۲	۶۰۷۸	۶۲
۶	دشتوک	۲۸۷	۱۰۷۷	۱۱
۷	دهک	۴۰۴	۱۶۹۲	۱۶

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

۸	زنگیان	۸۱۲	۳۷۹۱	۳۸
۹	زیارت	۳۰۷	۱۲۰۹	۱۳
۱۰	سرجو	۲۹۰	۱۲۵۶	۱۳
۱۱	شمس آباد	۱۴۰	۵۷۱	۶
۱۲	غفور آباد	۶۰۵	۲۷۳۱	۳۰
۱۳	کهنوک	۳۵۷	۱۳۷۴	۱۴
۱۴	کرش	۶۴	۲۶۰	۴
۱۵	کلاتک	۱۶۳	۸۳۳	۹
۱۶	کلپورگان	۱۵۷	۵۶۶	۶
۱۷	کولو	۲۰۶	۷۶۰	۸
۱۸	ناگان	۱۰۳	۳۹۸	۵
۱۹	هوشک	۱۳۵۳	۶۰۵۴	۶۲
۲۰	اله آباد	۹۲	۳۹۶	۴
۲۱	دشتو	۳۱	۱۲۴	۳
۲۲	تیغاب	۴۱	۱۸۰	۴
۲۳	بندران	۴۱	۱۶۸	۴

ادامه جدول (۱). منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۰ و یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

شکل (۳). نقشه‌ی موقعیت بخش مرکزی سراوان در شهرستان و استان، ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۵

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر «روش»، در چارچوب روش «توصیفی-تحلیلی» قرار می‌گیرد. همچنین جمع‌آوری اطلاعات به دو روش «اسنادی» و «میدانی» بوده است. جامعه آماری تحقیق، شامل روستاهای بالای ۴۰ خانوار بخش مرکزی شهرستان سراوان می‌باشد (N=۹۹۴۶). روش نمونه‌گیری در این تحقیق به این صورت که، به دلیل گستردگی روستاها، تعداد ۴۲۱ خانوار (۲۳ روستا) با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. سپس با مراجعه به روستاهای نمونه پرسش‌گری انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده گردید. در تجزیه تحلیل اطلاعات استنباطی از آزمون های t تک‌نمونه‌ای، همبستگی پیرسن و تحلیل مسیر استفاده شد.

با توجه به مبانی نظری و مطالعات می‌توان متغیرها و مولفه‌های درج شده در جدول (۲) را برای این پژوهش ارائه داد.

جدول (۲). متغیر و معرف‌های تحقیق

متغیر	مولفه	گویه و معرف‌ها
سرمایه اجتماعی	**اعتماد اجتماعی**	میزان اعتماد مردم به یکدیگر، اعتماد به مسئولین، میزان اعتماد مردم به نظامیان، میزان اعتماد مردم به دهیاری، میزان اعتماد مردم به شورای اسلامی ده، میزان اعتماد مردم به پاسگاه های مرزی، میزان اعتماد مردم اعتماد به نهادهای دولتی، اعتماد به نیروی انتظامی و ماموران در تامین امنیت محله، اعتماد به شرکا و رقبا و غیره
	مشارکت اجتماعی	میزان مشارکت در امور روستا، میزان مشارکت با مسئولین، میزان ارتباط با شورای اسلامی، میزان کمک مالی و فکری، میزان مشارکت در انتخابات محلی، مشارکت با مرزبانان، مشارکت در فعالیتهای خیریه و غیره
	انسجام اجتماعی	پذیرش مسئولیت، میزان درگیری و نزاع بین اهالی، میزان گردهمایی و جلسات در روستا، میزان تغیر ارزش‌های مشترک طی زمان، میزان روابط با همسایگان، انجام وظایف اجتماعی، پذیرش به عنوان مرزبان، حضور در مراسم مذهبی، اتحاد وهمکاری بین اهالی، انحراف اجتماعی و ناهنجاری ها در محله زندگی، و غیره
متغیر	**ابعاد**	**گویه و معرف ها**
امنیت پایدار	**اقتصادی**	مشارکت مردم در طرح های اقتصادی، رضایت از تأمین کالاها و خدمات، رضایت از امنیت اقتصادی، ایجاد فضای امن برای کشت و کار، حمایت مردم از طرح های اقتصادی، رضایت از وضعیت درآمد، میزان قاچاق کالا و تریاک، میزان قاچاق اسلحه،
	اجتماعی	حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم، حفظ الگوهای زبانی، حفظ فرهنگ، حفظ مذهب و هویت، میزان رضایت ازهمسایگان، رضایت ازمحل کار، شیوع موادمخدر دربین جوانان روستا، میزان نزاع ودرگیری خیابانی درروستا، احتمال بیکارشدن ازکار و شغل، حفظ هویت خویش از هرگونه آسیب، میزان روابط همکاری خود با سایر گروه ها، میزان قاچاق و مصرف مشروبات الکلی و تریاک و غیره

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

	سیاسی و نظامی	میزان مشارکت سیاسی مردم، دفاع از حاکمیت در بعد داخلی و خارجی، جلوگیری از بروز شکاف های قومی و طایفه ای، درگیری های قبیله ای، وجود نهادهای مدنی در بین آنها، رفت و آمدهای غیر قانونی، وجود تهدیدات نظامی، وجود اشرار، حضور قاچاقچیان و غیره
	زیست محیطی	میزان رضایت ازوضعیت مسکن، میزان رضایت از هم محله ای ها، میزان مشارکت در پاکسازی محیط، میزان مبارزه با آلاینده ها در محیط روستا، میزان استفاده از فناوری های جدید، حفاظت و مشارکت در طرح های مربوط به محیط زیست روستا و غیره

ادامه جدول (۲). منبع: ازکیا، ۱۳۸۳، قالیباف و همکاران ۱۳۸۷، رضوانی، ۱۳۸۷، ازکیا،۱۳۸۹، پورطاهری و همکاران ۱۳۹۰، جمعه پور و همکاران ۱۳۹۰، عباس زاده و کرمی ۱۳۹۰، امین بیدختی و شریفی۱۳۹۱، فرهانی و همکاران، ۱۳۹۲، پیلتن و برومند۱۳۹۳.

همچنین سعی شده که سوالات از سادگی و وضوح کافی برخوردار باشد. بر این اساس به منظور سنجش پایایی، از یک نمونه اولیه شامل ۶۵ پرسش‌نامه پیش‌آزمون گرفته شد و میزان ضریب اعتماد با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. آلفای به دست آمده برای ابعاد مختلف در جدول (۳) آورده شده است. با توجه به اینکه میزان کل ۰/۸۹ بالاتر از ۰/۷۰ است، می‌توان گفت که مقیاس از پایایی قابل قبولی برخوردار می‌باشد. همچنین روایی پرسش‌نامه با توجه به قضاوت و نظر متخصصین در این زمینه، مورد تایید قرار گرفت.

جدول (۳). میزان الفای محاصبه شده برای هر یک از متغییرهای تحقیق

متغیر	میزان الفای کرونباخ (درصد)
گویه های سرمایه اجتمایی	۰/۹۱
گویه های امنیت پایدار	۰/۸۷
پایایی کل	۰/۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

بحث و یافته ها

توزیع پرسش نامه بین سرپرستان خانوار روستایی روستاهای نمونه تحقیق حاکی از آن است که بیشترین مقدار سنی پاسخ‌دهندگان تحقیق ۳۰ تا ۴۱ سال بوده‌اند با ۷۰/۸ درصد، تحصیلات اکثر پاسخگویان مدرک تحصیلی دیپلم بوده، از نظر جنسیت ۶۹/۸ درصد پاسخگویان مرد و از نظر تاهل ۷۹/۳ در درصد پاسخگویان متاهل بوده‌اند. اطلاعات کامل در جدول (۴) آورده شده است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

جدول (۴). توصیف فراوانی جمعیت مورد مطالعه

مشخصات پاسخ دهنده	بیشترین پاسخگو	تعداد پاسخگو	درصد
سن	۴۱-۳۰	۲۹۸	۷۰/۸
تحصیلات	دیپلم	۱۵۱	۳۵/۹
جنسیت	مرد	۲۹۴	۶۹/۸
تأهل	متاهل	۳۳۴	۷۹/۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

تحلیل نگرش خانوارها به سرمایه اجتماعی

یافته‌های توصیفی درخصوص میزان مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی میان خانوارهای بخش مرکزی شهرستان سراوان نشان می‌دهند که میزان انسجام و مشارکت اجتماعی با میانگین های به ترتیب ۴/۲۳ و ۴/۲۱ در سطح بالایی قرار دارند، میزان اعتماد اجتماعی با میانگین ۳/۶۷ پایین‌تر از دو شاخص دیگر قرار گرفته که همگی نشان دهنده میزان بالای این سرمایه در بین مردم می‌باشد. جدول (۵) میزان فراوانی گویه های مرتبط با شاخص‌های مورد نظر در منطقه مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

جدول (۵). بررسی سرمایه اجتماعی منطقه از دیدگاه پاسخگویان

گویه های سرمایه اجتماعی	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	واریانس
اعتماد اجتماعی	۴۲۱	۳/۶۷	۰/۵۵	۰/۰۲۷
مشارکت اجتماعی	۴۲۱	۴/۲۱	۰/۶۸	۰/۰۳۳
انسجام اجتماعی	۴۲۱	۴/۲۳	۰/۸۸	۰/۰۴۳
میانگین	۴۲۱	۴/۰۳	۰/۷۰	۰/۰۳۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

بررسی اثرگذاری سرمایه اجتماعی بر ابعاد امنیت پایدار (در ابعاد چهارگانه)

برای بررسی اثرگذاری سرمایه‌اجتماعی در امنیت پایدار روستایی در ابعاد چهارگانه (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی) از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. باتوجه به یافته‌ها و با احتساب دامنه طیفی که بین ۱ تا ۵ و براساس طیف لیکرت در نوسان است، این میزان برای همه ابعاد بیشتر از عدد مطلوبیت ۳ ارزیابی شده و در سطح آلفای ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین تحلیل میانگین عددی این ابعاد در محدوده مورد مطالعه نشان دهنده تاثیر مثبت سرمایه‌اجتماعی در کلیه ابعاد مورد نظر تحقیق می‌باشد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، بعد امنیت اجتماعی با میانگین (۳/۶۵) نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری قرار دارد؛ بطوری

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

که اثرات سرمایه‌اجتماعی بر بعد اجتماعی امنیت پایدار، باعث افزایش حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم، حفظ الگوهای زبانی خانوارها، حفظ فرهنگ، حفظ مذهب و هویت خویش، افزایش میزان رضایت از همسایگان، کاهش مصرف مواد مخدر در بین جوانان روستا، کاهش میزان نزاع و درگیری بین اهالی در روستا، حفظ هویت خویش از هرگونه آسیب، افزایش میزان روابط همکاری با سایر گروه‌های قومی و مذهبی و غیره شده است. همینطور در بعد امنیت سیاسی- نظامی با میانگین (۳/۴۲)، میزان مشارکت، اعتماد و انسجام بین اهالی و با همکاری و مشارکت نیروی انتظامی و مرزبانی باعث افزایش میزان مشارکت سیاسی مردم، کاهش شکاف-های قومی و طایفه‌ای در بین روستاییان، کاهش درگیری‌های قبیله‌ای، کاهش رفت و آمدهای غیر قانونی به کشورهای مجاور، همکاری و کمک به مرزبانی و نیروهای انتظامی در مبارزه با اشرار و قاچاقچیان و برقراری نظم و امنیت در بین اهالی و غیره شده است. سایر ابعاد در جدول (۶) نشان داده شده است.

جدول (۶). بررسی ابعاد امنیت پایدار روستایی در بین خانوارهای نمونه با استفاده از آماره t

مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳						
ابعاد	میانگین	آماره t	معناداری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					حد پایین	حد بالا
امنیت اقتصادی	۳/۲۳	۱۲/۹۰	۰/۰۰۰	۰/۸۰۳	۰/۶۱۲	۰/۷۳۵
امنیت اجتماعی	۳/۶۵	۱۹/۵۳	۰/۰۰۰	۰/۶۴۴	۰/۴۳۲	۰/۶۵۲
امنیت سیاسی- نظامی	۳/۴۲	۱۶/۵۰	۰/۰۰۰	۰/۷۳۱	۰/۵۳۲	۰/۷۴۵
امنیت زیست محیطی	۳/۲۵	۱۳/۵۹	۰/۰۰۰	۰/۳۹۸	۰/۲۵۳	۰/۳۸۵

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

تعین مهم‌ترین ابعاد تأثیرگذار بر امنیت پایدار از طریق تحلیل مسیر:

برای بررسی اثرات سرمایه اجتماعی در ابعاد چهارگانه امنیت پایدار روستایی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی) از مدل تحلیل‌مسیر استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که برای تمام متغیرها مقدار سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ است. همچنین مقادیر BETA نشان می‌دهد که یک واحد تغییر در انحراف معیار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی به ترتیب ۰/۱۲۲، ۰/۴۲۱، ۰/۲۳۴ و ۰/۲۱۸ واحد موجب تغییر در امنیت پایدار روستایی در بین خانوارهای نمونه در محدوده مورد مطالعه شده است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

در بین متغیرهای مورد بررسی، متغیر امنیت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۴۲۱ بیشترین اثر را از سرمایه اجتماعی پذیرفته است. بطوری که باعث افزایش حفظ الگوهای زبانی، حفظ فرهنگ و مذهب، کاهش مصرف مواد مخدر در بین جوانان، کاهش میزان نزاع و درگیری بین اهالی و غیره شده است. لذا می‌توان گفت سرمایه اجتماعی اهالی منطقه مورد مطالعه، بر امنیت پایدار تاثیرگذار بوده است.

جدول (۷). ضرایب شدت روابط میان مولفه‌ها بر میزان امنیت پایدار

متغیرها	ضریب استاندارد	ضریب غیر استاندارد		T	سطح معناداری
	BETA	خطای استاندار	B		
عرض از مبدا	-	۰/۱۲۳	۰/۲۳۱	۱,۳۵۳	۰/۱۵۴
امنیت اجتماعی	۰/۴۲۱	۰/۲۸	۰/۱۷۸	۳,۸۹۲	۰/۰۰۰
امنیت اقتصادی	۰/۱۲۲	۰/۰۳۱	۰/۰۳۴	۱,۵۲۴	۰/۰۷۶
امنیت سیاسی- نظامی	۰/۲۳۴	۰/۰۶۶	۰/۲۱۴	۳,۶۷۵	۰/۰۰۰
امنیت زیست محیطی	۰/۲۱۸	۰/۰۴۴	۰/۲۰۱	۳,۲۱۲	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

همچنین بررسی اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کلی سرمایه‌اجتماعی بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی امنیت پایدار در سطح روستاهای نمونه نشان می‌دهد که بیشترین اثر کلی مربوط به بعد اجتماعی (۰/۶۵۳) می‌باشد و بعد اقتصادی (۰/۲۰۱) دارای کمترین اثر کلی در زمینه امنیت پایدار در محدوده مورد مطالعه داشته است. تاثیرات کلی به دست آمده حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی در همه ابعاد چهار گانه امنیت پایدار (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی) در روستاهای نمونه موثر بوده است. ولی میزان بعد اجتماعی امنیت بیشتر از سایر ابعاد می‌باشد. به طوری که مشارکت، انسجام و میزان اعتماد مردم به نیروهای نظامی و خود اهالی باعث افزایش امنیت در منطقه شده است. خود مردم محلی که به عنوان مرزبان و نیروهای نظامی استخدام شده و انجام وظیفه می‌کنند، در برقراری امنیت نقش اساسی داشته که به نوبه خود باعث افزایش میزان امنیت در بین روستاهای منطقه مورد مطالعه شده است.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

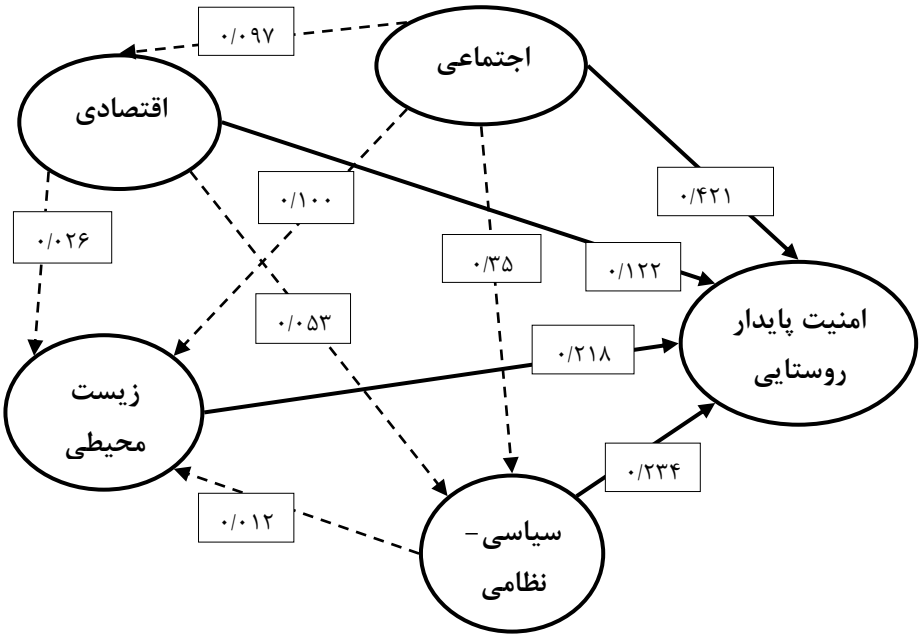
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

جدول (۸). سنجش میزان اثرات مستقیم و غیر مستقیم و کلی متغیرها بر امنیت پایدار روستایی

ابعاد	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	اثر کلی	اولویت بندی
امنیت اجتماعی	۰/۴۲۱	۰/۲۳۲	۰/۶۵۳	۱
امنیت اقتصادی	۰/۱۲۲	۰/۰۷۹	۰/۲۰۱	۴
امنیت سیاسی- نظامی	۰/۲۳۴	۰/۰۱۲	۰/۲۴۶	۲
امنیت زیست محیطی	۰/۲۱۸	-	۰/۲۱۸	۳

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

در شکل (۴) میزان و نوع تاثیر (مستقیم و غیر مستقیم) هریک از متغیرهای مستقل و وابسته نشان داده شده است.

شکل (۴). مدل تحلیل مسیر عوامل و متغیرهای تاثیر سرمایه اجتماعی بر امنیت پایدار روستایی

تحلیل همبستگی میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی و ابعاد امنیت پایدار

جهت بررسی رابطه آماری تحلیل همبستگی میان شاخص‌های سرمایه اجتماعی (اعتماد، مشارکت و انسجام اجتماعی) و ابعاد امنیت پایدار (اجتماعی، اقتصادی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی) در محدوده مورد مطالعه از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته‌های این آزمون نشان می‌دهد با توجه به ضریب همبستگی ۰/۷۱۵ و سطح معنا داری

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

۰/۰۰۱ رابطه معناداری بین این دو متغییر وجود دارد. بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی مردم محلی در شهرستان سراوان و امنیت پایدار نشان دهنده این می‌باشد که با میزان مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی بین اهالی، میزان نظم و امنیت افزایش می‌یابد. جدول (۹).

جدول (۹). رابطه همبستگی بین سرمایه اجتماعی و امنیت پایدار

همبستگی			
		سرمایه اجتماعی	امنیت پایدار
سرمایه اجتماعی	Pearson Correlatio	۱	**۰/۷۱۵
	Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۰
	N	۴۲۱	۴۲۱
امنیت پایدار	Pearson Correlation	**۰/۷۱۵	۱
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	
	N	۴۲۱	۴۲۱
همبستگی در سطح ۰/۰۱ معنی دار می‌باشد			

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۵

نتیجه‌گیری

با توجه به اینکه امنیت پایدار یکی از نیازهای اساسی زندگی محسوب می‌شود. تداوم هر جامعه مرهون حفظ و بقاء امنیت می‌باشد و سرمایه اجتماعی از ابزارهای الزام‌آور در امنیت پایدار محسوب می‌شوند. بنابراین در این مطالعه به ارزیابی تاثیرگذاری سرمایه اجتماعی بر پایداری امنیت در روستاهای مرزی پرداخته شده است. نتایج تحقیق درباره سنجش و بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی در ابعاد مختلف امنیت پایدار در روستاهای بخش مرکزی شهرستان سراوان نشان دهنده تاثیر مثبت در کلیه شاخص‌های مورد نظر تحقیق می‌باشد. یافته های تحقیق نشان می‌دهد، سطح بعد امنیت اجتماعی نسبت به سایر ابعاد در سطح بالاتری قرار دارد. بطوری که اثرات سرمایه اجتماعی بر بعد اجتماعی امنیت پایدار در بخش مرکزی شهرستان سراوان، باعث افزایش حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم، حفظ الگوهای زبانی خانوارها، حفظ فرهنگ، حفظ مذهب و هویت خویش، افزایش میزان رضایت از همسایگان، کاهش مصرف موادمخدر در بین جوانان روستا، کاهش میزان نزاع و درگیری بین اهالی در روستا، حفظ هویت خویش از هرگونه آسیب، افزایش میزان روابط همکاری با سایر گروه‌های قومی و مذهبی و غیره شده است. همچنین در بعد امنیت سیاسی- نظامی به دلیل اینکه خود مردم محلی به عنوان بسیج و نیروهای مردمی بلوچ با نیروهای نظامی و انتظامی همکاری

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]
[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

زیادی داشته، باعث افزایش میزان مشارکت سیاسی در بین مردم منطقه، کاهش بروز شکاف-های قومی و طایفه‌ای در بین روستاییان، کاهش درگیری های قبیله‌ای، کاهش رفت و آمدهای غیر قانونی به کشورهای مجاور، همکاری و کمک به مرزبانی و نیروهای انتظامی در مبارزه با اشرار و قاچاقچیان و برقراری نظم و امنیت در بین اهالی و غیره شده است که همگی نشان دهنده تاثیر مثبت سرمایه اجتماعی بر امنیت پایدار در منطقه مورد مطالعه شده است. بررسی رابطه آماری تحلیل همبستگی میان سرمایه اجتماعی و ابعاد امنیت پایدار نشان می‌دهد رابطه معناداری بین سرمایه اجتماعی مردم محلی در شهرستان سراوان و امنیت پایدار وجود دارد به گونه‌ای که هرقدر میزان مشارکت، اعتماد و انسجام اجتماعی بین اهالی بیشتر شود میزان نظم و امنیت نیز افزایش خواهد یافت. همچنین بررسی اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه اجتماعی بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی امنیت پایدار در سطح روستاهای نمونه نشان می‌دهد که بیشترین اثرکلی مربوط به بعد امنیت اجتماعی بوده و بعد امنیت اقتصادی دارای کمترین اثر کلی در محدوده مورد مطالعه می‌باشد. تاثیرات کلی به دست آمده حاکی از آن است که سرمایه اجتماعی در همه ابعاد چهارگانه امنیت پایدار (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی- نظامی و زیست محیطی) در روستاهای نمونه موثر بوده است. ولی میزان بعد اجتماعی امنیت بیشتر از سایر ابعاد می‌باشد. تاثیرات ابعاد مختلف به نوبه خود باعث افزایش میزان امنیت پایدار در بین خانوارهای روستایی در منطقه مورد مطالعه شده‌اند.

در پایان خاطر نشان می‌گردد که در ایران و جهان بسیاری از جغرافی‌دانان اثرات و پیامدهای سرمایه اجتماعی و تاثیرات آن را مورد مطالعه و بررسی قرار داده‌اند. مانند (سلمانی و همکاران، ۱۳۸۷) که به بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی (مشارکت مدنی، تعامل اجتماعی و اعتماد) در توسعه روستایی پرداخته‌اند؛ (گل‌شیری‌اصفهانی و همکاران، ۱۳۸۸)، که به بررسی تأثیر انسجام اجتماعی بر میزان مشارکت روستاییان پرداخته‌اند؛ (عباس‌زاده و کرمی، ۱۳۹۰)، به بررسی نقش سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پرداخته‌اند؛ (فراهانی و همکاران، ۱۳۹۱)، به بررسی ارزیابی نقش سرمایه‌اجتماعی در توسعه نواحی روستایی پرداخته‌اند؛ در این بین موضوعی که تاکنون به آن پرداخته نشده، و بیانگر تفاوت این پژوهش با پژوهش‌های قبلی می‌باشد تاثیرگذاری سرمایه اجتماعی بر امنیت پایدار روستاهای مرزی می‌باشد تا از این طریق نقش و تاثیر آن در امنیت خانوارهای روستایی ارزیابی، یادآوری و مورد بررسی قرار گرفته و با استفاده از آزمون‌های آماری میزان تأثیر آن در منطقه مورد مطالعه را مورد سنجش قرار دهد. با توجه به اینکه مردمان بومی بهترین مدیر و حکمران در مناطق خود می‌باشند و به منطقه آشنایی کامل دارند بنابراین پیشنهاد می‌شود که در این خصوص دست‌اندرکاران و برنامه‌ریزان فرآیند

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

توسعه مناطق روستایی و همچنین مسئولین نظامی و امنیتی به اهمیت، نقش و جایگاه این سرمایه در زندگی خانوارهای روستایی مناطق مرزی به خصوص امنیت پایدار این مناطق توجه کافی داشته باشند. همچنین فواید مثبت آن در پایداری امنیت مناطق مرزی دقیق‌تر مورد بررسی قرار گرفته شود. همچنین سعی در ایجاد افزایش مشارکت و انسجام بین مردمان نواحی روستایی به خصوص مردمان مرزنشین کنند. امید است که با افزایش این نوع سرمایه‌ها در بین خانوارهای روستایی نواحی مرزی در جهت افزایش توسعه روستایی و بحث‌های مربوط به امنیت پایدار روستاهای نواحی مرزی از این پژوهش بهره گرفته شود و از این سرمایه گران‌بها برای تامین امنیت پایدار در نواحی مرزنشین به خصوص مناطق مرزی جنوب‌شرق کشور به بهترین نحو استفاده شود.

منابع و ماخذ

۱. آدینه‌وند، علی‌اصغر، حاجی‌زاده، مریم و مصطفی قدمی (۱۳۹۲). **بررسی عملکرد شهرداری در چارچوب حکمروایی خوب شهری (نمونه موردی بابلسر)** دو فصلنامه مدیریت شهری،دوره ۱۱، شماره ۳۱، ۴۱- ۶۴.

۲. امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد، صادقی‌نقدعلی، زهرا، رهبرقاضی، محمودرضا و سیدمرتضی نوعی باغبان (۱۳۹۲)، **بررسی رابطه‌ی مصرف‌رسانه‌ای و انسجام اجتماعی (مطالعه موردی جوانان شهر تبریز)**، فصلنامه‌ی مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره‌ی ۱، شماره ۴، ۹- ۳۱.

۳. امین بیدختی، علی‌اکبر، شریفی، نوید (۱۳۹۱). **بررسی نقش مداخله گرایانه سازه سرمایه اجتماعی در رابطه بین دینداری و احساس امنیت اجتماعی**، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال ۱، شماره ۳، پاییز۶۱، ۱۳- ۳۸.

۴. پورمحمدی، محمدرضا؛ حسین زاده دلیر، کریم و پیری، عیسی (۱۳۹۰). **تحلیلی بردگرگونی های کیفی سرمایه‌ی اجتماعی در نظام شهری، نمونه‌ی موردی: نظام شهری استان آذربایجان شرقی**، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال ۱، شماره‌ی ۳، ۱-۱۹.

۵. پیلتن، فخرالسادات، برومند، مختار (۱۳۹۳). **بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر امنیت اجتماعی مورد مطالعه کلیه زنان و مردان واقع در گروه سنی ۱۸- ۴۵ سال شهر جهرم**، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ۶، شماره ۲، ۱۱۹-۱۲۹.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

۶. خمر، غلامعلی، اسماعیل‌زاده کواکی، علی و علی براتپور (۱۳۹۰). **ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در سطح مناطق شهری با استفاده از تکنیک Topsis و GIS مطالعه موردی: نواحی شهر قوچان**، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال ۱، شماره ۴، ۵۹- ۱۱۲.

۷. رسولی، رضا، صالحی، علی (۱۳۹۱). **بررسی و تبیین عوامل موثر بر امنیت اجتماعی جوانان**، فصلنامه دانش انتظامی، سال ۱۲، شماره ۲، ۱۶۵- ۲۰۱.

۸. زنگنه، یعقوب، حسین‌آبادی، سعید، روشندل، تکتم و رضا نبی‌پور (۱۳۹۳). **تاثیر تعلق مکانی و سرمایه اجتماعی بر بهسازی مشارکتی محلات قدیمی، نمونه موردی محله سرده سبزوار**، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۵، شماره ۱۹، ۱۱۱-۱۲۸.

۹. سلمانی محمد, تقی پور, فریده, رمضان زاده لسبویی, مهدی و زهرا جلیلی‌پروانه (۱۳۸۷). **بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی (مشارکت مدنی، تعامل اجتماعی و اعتماد) در توسعه روستایی (مطالعه موردی: روستاهای باغستان و برون- شهرستان فردوس)**، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۱۲، ۴۵-۲۳.

۱۰. شاطریان، محسن، گنجی‌پور، محمود (۱۳۸۹). **تأثیرات سرمایه‌گذاری‌های عمرانی در توانمندسازی روستاها (مطالعه موردی: روستاهای بخش ابوزیدآباد شهرستان کاشان)**، فصلنامه پژوش‌های روستایی، دوره ۱، شماره ۳، ۱۳۱ -۱۵۲.

۱۱. عباس‌زاده، هادی، کرمی، کامران (۱۳۹۰). **سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار**، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۱۴، شماره ۱، ۳۲- ۵۸.

۱۲. علایی، حسین (۱۳۹۱). **امنیت پایدار در سند چشم انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران**، نشریه راهبردی دفاعی، دوره ۱۰، شماره ۳۹، ۱- ۳۴.

۱۳. فراهانی، حسین، جمشید عینالی و سمیه عبدلی (۱۳۹۱). **ارزیابی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه نواحی روستایی مطالعه موردی؛ دهستان مشهد میقان شهرستان اراک**، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی سال ۱۳، شماره ۲۹، ۲۷-۵۰.

۱۴. گل‌شیری‌اصفهانی، زهرا، خادمی، حسین، صدیقی، رضا و مهدی تازه (۱۳۸۸). **تأثیر انسجام اجتماعی بر میزان مشارکت روستاییان: مطالعه موردی بخش گندمان، شهرستان بروجن**، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲ ، شماره ۱، ۱۴۷- ۱۶۷.

۱۵. نصیری، مرتضی (۱۳۸۶). **سرمایه اجتماعی و تأثیر آن بر سیاست‌های عمومی (گزارش تحقیقی کمسیون بهره‌وری استرالیا ۲۰۰۳)**، انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی، تهران.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

۱۶. نیک‌پور، عامر، رمضان‌زاده‌لسبویی، مهدی و حیدر واحدی (۱۳۹۴). **ارزیابی سرمایه اجتماعی و تأثیر آن در ارتقاء کیفیت محیط های شهری (مطالعه موردی: شهر بابلسر)**، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۵، شماره ۱۹، ۱۱۵-۱۲۶.

۱۷. وزین، نرگس و حسین مختاری هشی (۱۳۸۶). **نقش سرمایه اجتمایی در توسعه اقتصادی**، مجموعه همایش ملی سرمایه اجتمایی، تهران.

Arbab. E, (2011). Function of Social Capital in Sustainable Urban Development. Case:Zahedan City (Iran), Master Program in Sustainable Development, Uppsala University,/Institutionen för geovetenskaper, May 2011 uu.diva portal.org/smash/get/diva2:453289/FULLTEXT01.

Aylward, E. (2009). Rural Tourism Development: Proposing an Integrated Model of Rural Stakeholder Network Relationships, Irish Research Council for the Humanities and Social Sciences (IRCHSS), September 2009. http://repository.wit.ie/1393/ [access date: 8/2013].

Brunie, A. (2009). Meaningful Distinctions within a Concept: Relational, Collective and Generalized Social Capital, Social Science Research, Volume 38, No 2, pp 251- 265.

Buzan. B, Hansen. L, (2007). International Security, Vol. III: Widening Security, SAGE Publications, London: New Delhi, Singapore.

Chandler, D. (2007). The security–development nexus and the rise of 'anti-foreign policy, Journal of International Relations and Development, Volume 10, No 4, pp 362-386.

Chuang. Y. C, Chuang K. Y,(2008). Gender differences in relationships between social capital and individual smoking and drinking behavior in Taiwan, Social science and Medicine, No 67,pp 1321- 1330.

Dzanja, J, Christie, M, Fazey, I and Tony Hyde, (2015). The Role of Social Capital in Rural Household Food Security: The Case Study of Dowa and Lilongwe Districts in Central Malawi, Journal of Agricultural Science, Volume 7, No 12, pp 165-176.

Gulumser, A., Levent, T., Nijkamp, P. and Poot, J. (2012). The Role of Local and Newcomer Entrepreneurs in Rural Development: A Comparative Meta-analytic Study, Research Memorandum, , No 1, pp 1- 39.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

Hawdon. J, Ryan, J. (2009). Social Capital, Social Control, and Changes in Victimization Rates, Crime and Delinquency, Volume 55, No 4, pp 526-549.

Khanh, H. (2011). The Role of Social Capital to Access Rural Credit: A Case Study: Hue Province- Vietnam, Department of Urban and Rural Development, Swedish University of Agricultural Sciences, MSc Thesis No 56. http://stud.epsilon.slu.se/2543/.

Kifle. S, Teferi. B, Kebedom. A and Abiyot Legesse, (2016). Factors Influencing Farmers Decision on the Use of Introduced Soil and Water Conservation Practices in the Lowland's of Wenago Woreda, Gedeo Zone, Ethiopia, American Journal of Rural, Volume 4, No 1,pp 24-30.

Krause. K, Williams. M, (1996). Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods, International Security Review, Volume 40, No 2, pp 229-254.

Looman, W. and Shewikar, F. (2009). Psychometric Properties and Cross cultural Equivalence of the Arabic Social Capital Ccale: Instrument Development Study, International Journal of Nursing Studies, Volume 46, No 1, pp 44–53.

Munasib, A. and Jordan, J. (2011). the Effect of Social Capital on the Choice to Use Sustainable Agricultural Practices, Journal of Agricultural and Applied Economics, Volume 43, No 2, pp 213-227.

Ognibene, A. (2010). Social Capital in Power Networks: A Case Study of Affordable Housing Development in Winston-Salem, NC, Urban Studies Program, Senior Seminar Papers December 23, 2010.http:// repository. upenn.edu/ seniorseminar/14/.

Payton, Michelle Angela Payton, (2003). Influence of Place Attachment and Social Capital on Civic Action: A Study at Sherburne National Wildlife Refuge, master's thesis of Natural Resources Science and Management Program, University of Minnesota, June 2003.

Spelleberg A. (2001). Framework for the measurement of social capital in New Zealand, New Zealand statistics, published in March 2001 by Statistics New Zealand, Te Tari Tatau, Wellington, New Zealand.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]

Stone, Wendy & Jody, Hughes, (2007). The nature and distribution of social capital: Initial findings of the Families, Social Capital and Citizenship survey, Australian Institution of Family Studies, Australian Institute of Family Studies.

The Asian Productivity Organization (2006). Potential of Social Capital for Community Development, Tokyo: Published by the Asian Productivity Prganization. Available at: www.apo-tokyo.org/publications/files/agr-17-psc.pdf [access date: 12/2013].

Waver, O. (2009). Waltz's Theory of Theory, International Relations, Volume 23, No 2, pp 201- 222.

[Downloaded from ndea10.khu.ac.ir on 2026-11-10]

[DOR: 20.1001.1.22287736.1395.16.41.3.6]